

A Critical Review to Gifted Education in Early Childhood in Türkiye

Şule DEMİREL DİNGEÇ, Anadolu University, ORCID ID: 0000-0002-6709-7690

Nilgün KİRİŞÇİ, Aydın Adnan Menderes University, ORCID ID: 0000-0003-0925-7331

Abstract

Gifted education in early childhood involves a combination of two important areas: Gifted education and early childhood education. In this respect, it can be said that the education of gifted children in early childhood has a special scope that requires expertise in both fields. In this study, the characteristics of the individuals in this period, what kind of practices in this field in Turkey, and the strengths and weaknesses in this area are discussed controversially. The most frequently used educational strategies in gifted education are grouping, acceleration, and enrichment. The role of educators is inevitable in preparing such environments. Educators who take on a role in the preschool period should have knowledge and experience about when and what kind of differentiation practices they can make, and what new and effective practices are. Within the framework of all these important factors, in this study, what kind of educational differentiations gifted children in early childhood in Turkey receive and the strengths and weaknesses in this regard are discussed controversially. In addition, researches on the subject were examined and gaps in the literature were tried to be determined. In this context, the purpose of this study is to review researches in the field of gifted children in early childhood period between 2017-2022 in Türkiye. The systematic review method was used in this research and 24 articles were included in the review. The studies were reviewed and suggestions were presented for the missing points as a result of the examinations. As a result, more research with mixed methods and experimental methods is required. In addition, the study of families about gifted children in early childhood will contribute to the literature.

Keywords: early childhood, gifted children, early childhood gifted education

Inonu University
Journal of the Faculty of
Education
Vol 24, No 1, 2023
pp. 470-488
DOI
10.17679/inuefd.1201131

Article Type
Review Article

Received
08.11.2022

Accepted
26.04.2023

Suggested Citation

Demirel Dengeç, Ş., & Kirişçi N. (2023). A critical review to gifted education in early childhood in Türkiye, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 24(1), 470-488. DOI: 10.17679/inuefd.1201131

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

After the concept of giftedness is defined, the characteristics of gifted children are determined and these children are reached, it is extremely important to bring them together with different educational applications that they need. It is seen that the educational practices in the field of education of the gifted are generally grouped under three main headings: grouping, enrichment and acceleration (Clark, 2013). In addition to these, mentoring practice is also evaluated within the scope of the education strategies of the gifted (Sak, 2011).

One of the three main applications used in the education of gifted students is acceleration. Acceleration can be defined simply as the completion of a training program earlier than its normal duration. This application offers the gifted child the opportunity to learn content appropriate for his level. When it comes to acceleration, the first thing that comes to mind for most people is skipping class, whereas there are many different types and applications of acceleration. However, whatever type will be applied, the important thing is that the gifted student is ready for this application in several ways. A gifted child should also be interested in the area in which she/he is talented and develops early. The fact that the child is only a little ahead of his or her peers for a short time in the field in question is also not sufficient for acceleration. It should be ensured that the child is really advanced in acceleration.

Enrichment is the second main topic in the applications used in the education of the gifted. As the name suggests, enrichment includes diversity and richness in educational opportunities and curriculum. Saranlı (2017) defines enrichment as deepening the educational content to include higher-level and complex subjects and expanding it to cover different subjects. Although enrichment is a differentiation strategy used in the education of gifted students, it is actually an application that can be beneficial for all students. It can even be used in the middle of education where gifted students and students with normal development are together.

The grouping strategy is the third main application used in the education of the gifted. This practice takes place by bringing the gifted students together in groups from time to time or all the time, according to their ability levels or interests. Sak (2011) classified the grouping types according to time as full-time and part-time; divided into homogeneous and heterogeneous according to ability level. While gifted students always study together in full-time groups, students in part-time groups sometimes attend classes together with their peers at a normal developmental level from time to time. Homogeneous groupings are groups where only gifted students are trained together. In heterogeneous groups, gifted students and students at a normal developmental level are together.

Strategic goals, objectives and education models created for the education of gifted children in the preschool period are included in the Special Talented Individuals Strategy and Implementation Plan covering the years 2013-2017 (MEB, 2013). This plan also includes the weaknesses of the practices in our country. The fact that most of the gifted students are not diagnosed, the inadequacy of the quality and quantity of the educators to work with the gifted students, and the lack of a structured program for the family education of the gifted children are some of the weaknesses that are considered important and need improvement.

From the first years of the Republic to the present day, various laws and regulations and practices have been tried to be made so that gifted children can receive education. Laws are generally arranged for gifted children in the field of art, and some of them are generally expressed under special education. In this context, it can be said that more inclusive, stable, and systematic legal regulations and practices are needed in order to support the development of gifted children specific to their talent areas.

Some of the enrichment, acceleration, and grouping practices used in the education of the gifted are also suitable for the preschool period. It is seen that only some of these can be done in Turkey. Skipping grades and early school starting practices are among the types of acceleration that can be used in the preschool period in Turkey, even though they are not common. BİLSEM draws attention to grouping studies for special talents in Turkey. Although preschool children are included in the BİLSEM directive, its applications are aimed at primary, secondary, and high schools (Keskin, et al., 2013). Therefore, children in early childhood cannot benefit from BİLSEM.

Purpose

The purpose of this study is to determine the current research trends in the field of gifted children in early childhood period between 2017-2022 in Turkey. In this study, what kind of differentiations gifted children in early childhood in Turkey receive, and the strengths and weaknesses in this regard are discussed controversially. In addition, by examining the studies on the subject, gaps in the literature will be determined.

Method

In this study, it is in question to examine the studies on special talents in early childhood in the last 5 years with a systematic review method (Zawacki-Richter, et al., 2020). In this study, studies on the field of special abilities in early childhood in Turkey were selected and examined within the framework of some criteria. The examination criteria used in the study are: "The studies were published between the years 2017-2022, whether the studies are published as articles or full-text papers, studies covering the subject of special abilities in early childhood, the fact that the studies were carried out in Turkey". Searching has been made "special talent/giftedness/giftedness/gifted" and "early childhood" keywords in "WOS", "Scopus", "Eric", "Journal Park" and "Google Scholar" databases. Totally 24 studies were included in the review.

Discussion & Conclusion

As a result, in terms of publication year, it has been observed that the studies in the last 5 years have mostly spread to 2017, 2018 and 2021. However, no increasing or decreasing change was detected. In terms of research methods, mostly qualitative researches, survey studies, and review studies have been done. In terms of research topic, most of the studies are on features in early childhood. This subject is followed by educational practices, identification and academic studies in the field. Social perception, teacher needs and family problems are among the least studied subjects. More experimental and mixed-method studies are needed. In these studies, especially family issues can be studied.

Türkiye’de Erken Çocukluk Dönemindeki Özel Yeteneklilerin Eğitimine Eleştirel Bir Bakış

Şule DEMİREL DİNGEÇ, Anadolu Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0002-6709-7690

Nilgün KİRİŞÇİ, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0003-0925-7331

Öz

Erken çocukluk döneminde özel yeteneklilerin eğitimi, iki önemli alanın birleşimini içermektedir: Özel yeteneklilerin eğitimi ve erken çocukluk eğitimi. Bu açıdan erken çocuklukta özel yeteneklilerin eğitiminin her iki alanda da uzmanlık gerektiren özel bir kapsama sahip olduğu söylenebilir. Küçük yaşta özel yetenekli bireylerin iyi bir eğitim ortamı ile karşılaşmaları, gelecek okul hayatları ve yetişkinlik dönemlerinde akademik başarıları için kaynak oluştururken; duyuşsal, davranışsal ve sosyal açıdan sağlıklı bireyler olabilmelerini sağlayacaktır. Okul öncesinde potansiyel üstün yetenekliliği geliştirirken öğrenme deneyimlerinin farklılaştırılması önemlidir. Farklılaştırma, bireyselleştirilmiş, hızlandırılmış öğretimi ve karmaşık, yaratıcı ve zorlu etkinliklere sahip gelişmiş bir öğretim programını içerir. Özel yetenekliler eğitiminde en sık kullanılan eğitsel stratejiler ise gruplama, hızlandırma ve zenginleştirmedir. Bu tür ortamların hazırlanabilmesinde eğitimcilerin rolü kaçınılmazdır. Okulöncesi dönemde rol üstlenen eğitimciler ne zaman ne tür farklılaştırma uygulamaları yapabilecekleri, yeni ve etkili uygulamaların neler oldukları konusunda bilgi ve deneyim sahibi olmadırlar. Bütün bu önemli unsurlar çerçevesinde bu çalışmada, Türkiye’de erken çocukluk dönemindeki özel yetenekli çocukların ne tür eğitsel farklılaştırmalar aldıkları, bu konudaki güçlü ve zayıf yönler tartışmalı olarak ele alınmıştır. Ayrıca konuyla ilgili araştırmalar incelenerek, alan yazındaki boşluklar belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda çalışmanın amacı, Türkiye’de 2017-2022 yılları arasında erken çocukluk döneminde özel yetenekli çocuklar alanında yapılan araştırmaları incelemektir. Araştırmada sistematik derleme yöntemi kullanılmış ve incelemeye 24 makale dâhil edilmiştir. Çalışmalar incelenmiş ve incelemeler sonucunda eksik görülen noktalar için öneriler sunulmuştur. Sonuç olarak, karma yöntemler ve deneysel yöntemlerle daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca erken çocukluk dönemindeki üstün yetenekli çocuk aileleriyle ilgili çalışmaların alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: erken çocukluk, özel yetenekli çocuklar, erken çocuklukta özel yeteneklilerin eğitimi

İnönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 24, Sayı 1, 2023
ss. 470-488

DOI

10.17679/inuefd.1201131

Makale Türü
Derleme Makalesi

Gönderim Tarihi
08.11.2022

Kabul Tarihi
26.04.2023

Önerilen Atıf

Demirel Dingec, Ş., & Kirişçi N. (2023). Türkiye’de erken çocukluk dönemindeki özel yeteneklilerin eğitimine eleştirel bir bakış. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), 470-488. DOI: 10.17679/inuefd.1201131

Türkiye’de Erken Çocukluk Dönemindeki Özel Yetenekli Eğitime Eleştirel Bir Bakış

Bu çalışmada Türkiye’de erken çocukluk dönemindeki özel yetenekli çocukların ne tür eğitsel farklılaştırmalar aldıkları, bu konudaki güçlü ve zayıf yönler tartışmalı olarak ele alınmıştır. Ayrıca konuyla ilgili yapılmış çalışmalar incelenerek, alan yazındaki boşluklar belirlenebilecektir. Bu kapsam çerçevesinde çalışmada kısaca özel yeteneğin tanımına ve özel yeteneklilerin özelliklerine değinilmiştir. Ardından Türkiye’deki erken çocukluk dönemindeki özel yetenekli çocuklara yönelik yapılan eğitsel uygulamalar tartışmalı şekilde ele alınmış ve konuyla ilgili araştırmalar gözden geçirilmiştir.

Özel Yetenek Kavramı

Zekâyı, yeteneği ve bunlarla ilgili kavramları doğaları gereği tanımlamak çok kolay olmayabilir. Özel yetenek kavramı da farklı kaynaklarda farklı bakış açılarıyla tanımlanmış olabilir. Kavrama ilişkin öne çıkan temel tanımlara değinmek gerekirse Terman zekâ testlerinde en üst %1’lik dilimde yer alanları üstün zekâlı olarak kabul etmiştir (Terman & Merrill, 1937). Sternberg (1985) ise üstün zekâyı tanımlarken zekâ puanının yeterli olmadığını öne sürmüş, zekânın boyutlarına dikkat çekmiştir. Hatta Başarılı Zekâ Kuramı’nda analitik zekâ, yaratıcı zekâ ve pratik zekâ türleri arasında denge sağlayan veya bunlardan birinde çok üst düzeye sahip olan kişinin üstün yetenekli olacağı belirtilmiştir. Sternberg (2003) sözünü ettiği zekâ türlerine bilgelik özelliğini de ekleyerek üstün veya özel yetenekli kişilerin erdem sahibi, bilge kişiler olması gerektiğini de öne sürmüştür. Benzer şekilde Renzulli’nin (1978, 2003) Üçlü Halka Kuramı’nda zekâ puanı dışında yaratıcılık, motivasyon ve normalin üzerinde yetenek boyutlarının hepsine sahip olan kişilerin özel yetenekli olacağı belirtilmiştir. Gagné (2013) ise potansiyele üstün zekâ, bu potansiyelin pek çok değişkenle etkileşimden sonra daha dar bir alanda performansla dönüşmüş haline ise üstün yetenek adını vermiştir.

Ulusal ve uluslararası alan yazında aynı kavram için üstün zekâ, üstün yetenek, üstün beyin gücü, süper zekâ, özel yetenek gibi çeşitli sıfatların farklı dönemlerde kullanıldığı görülmektedir. Türkiye’de Millî Eğitim Bakanlığı (2013) tarafından yayınlanan özel yetenekli bireyler strateji ve uygulama planında “Özel yetenekli birey zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi, motivasyon veya özel akademik alanlarda yaşlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren bireydir.” ifadesi yer almakta ve hali hazırda “özel yetenek” sıfatı kullanılmaktadır. Bu bağlamdaki özel yetenek kavramının Türkiye’deki kullanımında akranlara göre yüksek düzeyde performans beklendiği, akademik bir alandan sanat alanına kadar çeşitli disiplinlerde özel yeteneğin görülebileceği anlaşılmaktadır.

Erken Çocukluk Döneminde Özel Yetenekli Çocukların Özellikleri

İnsanlar çocukluğundan yaşlılığına kadar birbirinden farklı dönemlerden geçerler ve bu dönemlerin her birinin kendine özgü özellikleri vardır (Koç, 2004). 0-8 yaş aralığını kapsayan erken çocukluk dönemi de bu gelişim dönemlerinden biridir (UNICEF, 2001). Erken çocukluk döneminde özel yetenekli çocukların özellikleri, tıpkı diğer gelişim dönemlerindeki özellikleri gibi çok boyutlu şekilde ele alınmaktadır. Bu dönemde bilişsel, sosyal-duygusal ve hatta fiziksel özelliklerden bahseden kaynaklar vardır. Bu özelliklerden bir kaynakta bazen bir kategori, başka bir kaynakta diğer kategori altında yer alabilmektedir. Örneğin erken okumayı dil gelişimi kapsamına olduğu gibi bilişsel gelişim kapsamında ele alan kaynaklar da görülebilir.

Aslında her ne kadar karakteristik özelliklerden söz edilse de özel yetenekli çocuklar da kendi içerisinde farklı farklı özellikler taşımaktadır. Ayrıca her karakteristik özellik tüm özel yetenekli çocuklarda ve aynı düzeyde görülmeyebilir (Clark, 2013). Bu nedenle bu çalışmada özel yetenekli çocuklarda en çok görülen ortak özelliklerin ve en az görülen ortak özelliklerin verildiği Miller'ın (2009) çalışması incelenmiştir. Yazara göre özel yetenekli çocuklara ilişkin en çok kullanılan ortak özellikler; kavramlar arasındaki ilişkileri kolayca kurma, özgün fikir üretme, çok soru sorma, meraklı olma, mantık-muhakeme seviyesinin yüksek olması, keşfetmekten zevk alması, bilgi düzeyinin yüksek olması, yeniliklere ilgili olması, kapsamlı ve sofistike bir kelime dağarcığına sahip olması, kolay öğrenme, bilgileri kolayca karşılaştırma, güçlü hafıza, denemekten çekinmeme, problemlere yeni çözümler bulmaktan ve var olan çözümlere yeni kullanım alanları bulmaktan hoşlanma, öğrenmede karmaşıklaktan keyif alma olarak sıralanabilir. Aynı çalışmada özel yeteneklilerin en az kullanılan ortak özelliklerine de yer verilmiştir: Fiziksel koordinasyonda iyi olma, düzenlilik, yaşça büyüklerle arkadaşlık kurma, el becerilerinde iyi olma, akademik ve sosyal faaliyetler arasında bir dengeye kurma, sakin mizaç, kolayca sosyalleşme, geleneklere bağlılık, bulunduğu topluma katkı sağlama, okul başarısı ve ödev sorumluluğu yüksek, büyüklerine saygılı olma, kendinden az yetenekli olanları kabul etmekte güçlük çekme, yardımsever olma, maceracı olma, yeni ortamlara kolayca uyum sağlama ve zorluklarla kolay baş etme gibi özellikler bunlar arasındadır.

Ruf'a (2005) göre bir çocuğu özel yetenekli çocuk olarak nitelendirirken pek çok sınırlama yapılmakta ama aslında temelde iki ana kategori kullanılmaktadır. Bunlardan biri çocuğun aileler veya öğretmenler tarafından belirtilen özellikleri ne kadar gösterdiği; diğeri ise zekâ ve başarı testlerinde genelde %95'lik-%98'lik dilimde olup olmamasıdır. Bu kategorilerde yer alıp almama durumunu pratikte kolayca anlamak için bazı listeler yararlı olabilir. Rivero (2002) erken çocukluk döneminde özel yetenekli çocuklarda yaygın olarak görülen tipik özellikleri şöyle sıralamıştır:

- Özellikler erken dil gelişimi olmak üzere erken gelişim
- Asenkronize bir gelişim
- Yaratıcılık potansiyeli
- Karmaşık düşünce yapısı
- Hassas kişilik yapısı
- Yüksek düzeyde beklentilere sahip olmak ve mükemmeliyetçilik eğilimi
- Gelişmiş bir mizah anlayışı
- Yüksek adalet bilinci
- Gelişmiş bellek
- İlgili olduğu alanlarda yüksek konsantrasyon
- Yüksek öz düzenleme becerileri
- Engellenemez merak
- Yüksek enerji düzeyi

Sıralanan özelliklerin hepsi her özel yetenekli çocukta görülmeyebilir ancak bu özelliklerin bir kısmı çocukta varsa, onun yaşlarına göre farklı olduğunu anlamada yardımcı olabilir. Zekâ puanlarına veya başarı testi puanlarına göre üst yüzdeler dilimlerde yer almanın da özel yetenek için bir kategori oluşturduğunu öne süren Ruf (2005) bu çocukları kendi içerisinde beş düzeye ayırmıştır. Bu düzeyler oluşturulurken puan kriteri tek ölçüt olarak alınmamış, özel

yetenekli çocuk grubunun kendi içerisindeki çeşitliliklerini anlamak amaçlanmıştır. Söz konusu sınıflamalar Tablo 1’de görülebilir.

Tablo 1

Ruf’un Özel Yeteneklilere İlişkin Sınıflaması (Ruf (2005) sayfa 50-51’den uyarlanmıştır.)

Düzye	Zekâ ve Başarı Testlerindeki Dilimi
1. Düzye	Üst %90’lık-98’lik dilim
2. Düzye	Üst %98’lik-98,5’lik dilim
3. Düzye	Üst %98,5’luk-99’luk dilim
4. Düzye	Üst %99’luk dilim
5. Düzye	En üst %99’luk dilim

Bu sınıflamaya birinci düzeyden beşinci düzyeye kadar özel yetenekli çocuklarda görülen özellikler değişebilir. Özellikle dil alanındaki erken gelişim özellikleri düzey farklılıklarını anlamada önemli ipuçları verebilir. Birinci düzeyle kast edilen standart ölçeklerin üst % 90-98’lik diliminde yer alanlardır. Normal gelişim gösteren akranlarına göre biraz daha ileri gelişim gösteren bu çocuklar 0-6 yaş aralığında okumaya ilgili olabilir, basit aritmetik işlemleri yapmaya başlayabilir, sayıları, renkleri erkenden öğrenebilir. İkinci düzeyde yer alanlar standart ölçeklerde üst % 98-99’luk dilimde performans gösterirler. Bu çocuklar ilk düzeydeki çocuklara göre sayıları, renkleri, bilgisayar kullanmayı daha erken öğrenebilir ve çoğu 5 yaş civarında okumayı başarır. Üçüncü düzeydeki çocuklarsa okul öncesi dönemde edinilen becerilerin büyük kısmını 3-4 yaşına kadar edinebilirler. Örneğin 3 yaşına gelmeden kendi adını yazabilirler. Dördüncü düzeydekilerin çoğu 2 yaşından önce 10’dan büyük sayıları sayabilir ve alfabeyi öğrenirler. Son düzeydeki çocuklara ise oldukça az rastlanır. İlk dört düzeydeki çocuklara belki her okulda rastlamak mümkünken beşinci düzeydeki öğrencilere, büyük şehirlerde 1/250.000 oranında bu çocuklara rastlanabilir. Bu düzeydekiler, 2 gibi daha çok küçük yaşta yetişkin düzeyinde konuşabilir, yine bu yaşlarda kitap okuyabilirler (Demirel & Ayas, 2013; Ruf, 2005).

Özel yeteneğin işaretleri bazı çocuklarda erken çocukluk döneminde net şekilde görülür. Bazı çocuklarda ise karakteristik özel yetenek özellikleri ilerleyen yaşlarda aktive olabilir. Ancak çocukların erken çocukluk döneminde akranlarına karşı önemli derecede dikkat çeken gelişim özellikleri olduğunda özel yetenek potansiyeli konusunda şüphe oluşmalıdır (Erdem vd., 2014). Bununla birlikte karakteristik özellikler konusundaki çeşitlikler her çocukta her özelliğin görülmeyeceğini ve görülenlerin de farklı düzeylerde olabileceğini işaret etmektedir.

Türkiye’de Erken Çocukluk Döneminde Özel Yetenekli Çocuklarla Yapılan Eğitsel Uygulamalar

Özel yeteneklilerin eğitimi alanındaki eğitsel uygulamaların genellikle gruplama, zenginleştirme ve hızlandırma olmak üzere üç ana başlıkta toplandığı görülmektedir (Clark, 2013). Hızlandırma en basit haliyle bir eğitim programının normal süresinden daha erken tamamlanması şeklinde tanımlanabilir. Bu uygulama özel yetenekli çocuğa kendi düzeyine uygun içeriği öğrenme fırsatı sunar (Sak, 2011). Zenginleştirme adından da anlaşıldığı gibi eğitim olanaklarında ve öğretim programında çeşitlilik, farklılık, zenginlik içermektedir. Saranlı (2017) zenginleştirmeyi eğitim içeriğinin daha üst düzey ve karmaşık konuları içerecek şekilde derinleştirilmesi ve değişik konuları kapsayacak şekilde genişletilmesi olarak tanımlamıştır. Gruplama stratejisi ise özel özel yetenekli öğrencilerin yetenek düzeylerine veya ilgilerine göre zaman zaman veya her zaman gruplar halinde bir araya getirilmeleriyle gerçekleşmektedir (Sak,

2011). Özel yeteneklilerin eğitiminde yararlanılan zenginleştirme, hızlandırma, gruplama uygulamalarının bazıları okul öncesi döneme uygundur. Örneğin bir hızlandırma türü olan onur sınıfları uygulaması lise düzeyindeki özel yetenekli öğrencilere yöneliktir (Collangelo & Assouline, 2009). Okul öncesi döneme uygun farklılaştırma uygulamalarınınsa sadece bir kısmının Türkiye’de yapılabildiği görülmektedir.

Sınıf atlama ve okula erken başlama uygulamaları Türkiye’de okul öncesi dönemde yaygın olmasa bile kullanılabilir hızlandırma türlerindedir. Özel Yetenekli Bireylerin Eğitimi Strateji ve Uygulama Kılavuzu’nda özel yetenekli öğrencilerin bir kez sınıf atlayabileceği belirtilmiştir (MEB, 2007). Ayrıca 21.7.2012’de MEB İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’ne göre gelişim yönünden ilkokula hazır olduğu anlaşılan 60-66 ay arası çocuklardan, velisinin yazılı isteği bulunanlar ilkokul birinci sınıfa kaydedilmektedir. Böylece 5 yaşındaki çocuklar okula erken başlayabilmektedir. Benzer şekilde hazır olan bir çocuk bir üst yaş grubuyla kreşe devam ederek, yine hızlandırmadan yararlanabilmektedir.

Türkiye’de özel yeteneklilere yönelik gruplama çalışmalarında ise BİLSEM’ler dikkat çekmektedir. BİLSEM yönergesinde okul öncesi çocuklara yer vermekle birlikte, uygulamaları ilkokul, ortaokul ve liselere yöneliktir (Keskin vd., 2013). Dolayısıyla erken çocukluk dönemindeki çocuklar, çok fazla BİLSEM’lerden yararlanamamaktadır. Bu yetersizlikten de kaynaklı olarak sözel veya performans alanlarından birinde 130 zekâ puanı üzerinde olan çocukların buldukları kurumda destek eğitim almaları kararı alınmıştır (Bedur vd., 2015). Milli Eğitim Bakanlığı’na yayınlanan 2013- 2017 Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı’nda (MEB, 2013) destek eğitim odaları okulöncesi dönemdeki ve ilkokul dönemindeki özel yetenekliler için de planlanan uygulamalar arasında gösterilmektedir. Bu odalar devlet okullarında kolaylıkla açılabilir. Yönetmeliklere göre destek eğitim odasında verilecek eğitimin okul ders saatleri içerisinde olmalı ve bir öğrencinin haftalık ders saatinin %40’ını geçmemelidir (MEB, 2015). Türkiye’de hali hazırda özel yetenekli çocuklara yönelik destek eğitim uygulamaları ise genellikle uzmana, kuruma bağlı olup fazla yaygınlaşmamıştır (Öpengin, 2018; Yavuz & Yavuz, 2016). Bu uygulamalar da ilkokul düzeyinde gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Pemik (2017) Türkiye’deki destek eğitim odası uygulamalarında genellikle öğrencilerin zekâ oyunları oynadıklarını belirtmiştir. Oysa destek eğitim odaları eğitim sisteminden ve gerçek hayattan kopuk olmamalıdır.

Özel yetenekli çocuklara yönelik zenginleştirme çalışmaları ise sınırlı görünmekle birlikte bilindiğinden fazla olabilir. Çünkü bazı kurumlarda yapılan zenginleştirme uygulamalarının ismi özel yetenek, üstün yetenek veya üstün zekâ çerçevesinde sunulmamakla birlikte aslında özel yetenekli çocuklara yönelik nitelikli uygulamalar yapılabilmektedir. Örneğin küçük bir okuldaki bir okul öncesi öğretmeni, bazen kendi çabasıyla uzmanlardan destek alarak sınıfındaki özel yetenek potansiyeli taşıyan çocuklar için zenginleştirme uygulamaları yapmaktadır. Ancak bu tür uygulamalar uygulayıcıya bağlı kalmamalıdır. İyi uygulamalar paylaşılmalı, çeşitlendirilmeli, sistematik ve her özel yetenekli çocuğun yararlanabileceği hale getirilmelidir. Zenginleştirmeye ilişkin Türkiye’de yapılmış bir çalışma Saranlı (2017) tarafından gerçekleştirilmiştir. Çalışmada sınıfta okul öncesi dönemde özel yetenekli çocuk bulunan öğretmenlere zenginleştirme konusunda uygulamalı eğitimler verilmiştir. Öğretmenler bir eğitim-öğretim dönemi boyunca sınıflarında uyguladıkları fen etkinliklerini Renzulli’nin birinci tip zenginleştirme yöntemine göre zenginleştirmişler ve uygulamayı yararlı bulmuşlardır.

Türkiye’de erken çocukluk döneminde gerçekleştirilen sınırlı etkinliklere ek olarak Anadolu Üniversitesi bünyesindeki ÜYEP Uygulama ve Araştırma Merkezi’nde de bazı hizmetler verilmektedir. Merkezde ortaokul düzeyindeki öğrencilere grup eğitimi verilmektedir. 4-12 yaş arasındaki çocuklara ise tanılama hizmeti yapılmaktadır. Buna ek olarak tanı alan özel yetenekli çocuklara danışmanlık ve gerektiğinde mentörlük uygulamaları gerçekleştirilmektedir (ÜYEP, 2021).

Özel Yetenekli Çocukların Eğitimine İlişkin Güncel Araştırma Eğilimleri

Erken çocukluk döneminde özel yetenek çalışmaları özel yetenek alanında nispeten ihmal edilen bir alan olmuştur (Grant & Morrissey, 2021). Son yıllarda ise araştırmacılar alana daha fazla ilgi göstermeye başlamışlar hem ulusal hem de uluslararası alanda araştırmalar yaygınlaşmaya başlamıştır. Özel yetenekli bireylerin erken çocukluk döneminde tanınması, ihtiyaçlarının belirlenmesi ve karşılanması gibi konular öncelikle onların kendilerini gerçekleştiren mutlu birer birey olmaları için önemlidir. Buna ek olarak bu çocukların içinde buldukları toplumlara da katkıları olmaktadır. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda alanda ne tür araştırmaların yapıldığının ve ne tür eksiklerin olduğunun bilinmesi, özel yetenekli çocuklar için daha sağlıklı uygulamalar yapılmasına yardımcı olabilir.

Özel yetenekliler alanında saygın dergiler içerisinde değerlendirilen Gifted Child Today, Gifted Child Quartely, Journal for the Education of the Gifted, Gifted Education International gibi dergiler incelendiğinde uluslararası alan yazında erken çocukluk dönemine ait çalışmaların özel yeteneğin erken tanınması ve özel yetenekli çocuklar için okul öncesi eğitim programları konularına odaklandıkları görülmektedir. Tanılama konusunu inceleyen araştırmaların günümüzde güncelliğini koruyor olmasının temel gerekçeleri: (1) Özel yetenekli çocukların eğitimlerinde ilk ve en önemli adımın doğru tanılama olması (Horowitz, 2009), (2) Erken çocukluk döneminde tanılamanın güç olması (Pfeiffer & Petscher, 2008), (3) Erken çocukluk döneminde tanılama süreci konusunda tartışmaların devam ediyor olması şeklinde sıralanabilir. Son yıllarda yapılan tanılama konulu araştırmalarda genellikle aile ve öğretmen dereceleme ölçeklerini geliştirme ve psikometrik özelliklerin değerlendirilmesi çalışmaları ön plana çıkmaktadır. Bu ölçeklerden bazıları; GRS-S (Jabûrek vd., 2021), HOPE (Gentry vd., 2015), GATES-2 (Gilliam & Jerman, 2015) ölçekleridir. Bu yönelim erken çocukluk döneminde tanılama sürecinde öğretmen ve aile değerlendirmesinin önemli olması ve onların görüşlerinin zekâ testleriyle birlikte kullanılması gerekliliğine dayanıyor olabilir. Ulusal alan yazında ise tanılama konusunun ön plana çıkmasıyla birlikte yaygın olarak ölçek uyarlama çalışmalarına yönelim olduğu görülmektedir. TONI-3 Sözel Olmayan Zekâ Testi (Korkmaz vd., 2018), Raven Renkli Progresif Matrisler Testi (Bildiren vd., 2017; Karateke, 2019) ve Özel Yetenek Dereceleme Ölçeği Okul Öncesi Formu (Karadağ vd., 2016) gerçekleştirilen bazı ölçek uyarlama çalışmalarındandır. Ölçek uyarlama çalışmalarına göre daha sınırlı sayıda özgün tanılama araçları geliştirme çalışmaları da gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Bu çalışmalar; ASIS Zekâ Testi (2016), Okul Öncesi Dönem Üstün Yetenekli Çocuklar İçin Aday Bildirim Ölçeği (Bildiren & Bıkmaz Bilgen, 2019), Erken Çocuklukta Öğretmen Aday Gösterme Formu (Karabulut & Ömeroğlu, 2021) ve Çocuklar için Bilimsel Yaratıcılık Testi (Ateşgöz & Sak, 2021) olarak sıralanabilir.

Uluslararası alan yazında erken çocukluk döneminde özel yetenekli çocukları konu edinen çalışmaların bir diğer odak noktası okul öncesi eğitim programları ve uygulamalarıdır. Eğitim uygulamalarına yönelik son yıllarda yapılan araştırmalardan bazıları şu konulara

odaklanmıştır: Program geliştirme çalışmalarında yaşanan güçlükler (Kettler vd., 2017; Kettler vd., 2017), okulöncesi dönemde özel yetenekli öğrenciler için STEM temelli zenginleştirme programı ve aile görüşleri (Tay vd., 2018), kitap okuma etkinliklerinde üst düzey sorgulama (Walsh vd., 2017), okula erken başlama ve ebeveynlerin karşılaştıkları sorunlar (Wellisch, 2020), yetenek gelişiminde ailenin rolü (Luo & Kiewra, 2020), ailelerin gözünden özel yetenekli çocuklarının eğitimsel ihtiyaçları (Manasawala & Desai, 2019). Eğitim programları ve uygulamaları ana teması altında genel olarak zenginleştirme, okula erken başlama ve ailelerin bu süreçteki rolü üzerine araştırmaların yoğunlaştığı görülmektedir. Türkiye’de ise eğitim faaliyetleri kapsamında özellikle paydaş görüşlerinin belirlendiği birkaç çalışma (Bildiren vd., 2020; Özdiyar vd., 2022) bulunmaktadır.

Amaç

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de 2017-2022 yılları arasında erken çocukluk döneminde özel yetenekliler alanındaki araştırmaların incelenmesidir. Türkiye’de erken çocukluk döneminde özel yetenek konusunda yapılmış güncel çalışmaların belirlenmesi, hali hazırdaki durumu değerlendirme ve ihtiyaçları belirleme açısından yararlı olabilir. Yapılan inceleme sırasında aşağıda sıralanan araştırma soruları cevaplanmaya çalışılmıştır:

1. Erken çocukluk döneminde özel yetenek konusunda yapılan çalışmalar yayın yılı açısından nasıl bir dağılım göstermektedir?
2. Erken çocukluk döneminde özel yetenek konusunda yapılan çalışmalar araştırma yöntemi açısından nasıl bir dağılım göstermektedir?
3. Erken çocukluk döneminde özel yetenek konusunda yapılan çalışmalar araştırma konuları açısından nasıl bir dağılım göstermektedir?

Yöntem

Bu çalışmada son 5 yılda erken çocukluk döneminde özel yetenek konusunda yapılmış çalışmalar sistematik derleme yöntemiyle incelenmiştir. Sistematik derleme çalışmalarında, belli ölçütlere göre belirlenmiş çalışmaların çeşitli değişkenler ya da araştırma soruları bağlamında detaylı olarak incelenmesi ve elde edilen bulguların anlamlı bir bütün haline dönüştürülmesi söz konusudur (Zawacki-Richter vd., 2020). Bu çalışmada da Türkiye’de erken çocukluk döneminde özel yetenek alanıyla ilgili yapılmış çalışmalar belli ölçütler çerçevesinde seçilmiş ve incelenmiştir.

Çalışmada kullanılan inceleme ölçütleri şunlardır:

- Çalışmaların 2017-2022 yılları arasında yayınlanmış olması,
- Çalışmaların makale veya tam metin bildiri yayını olması,
- Çalışmaların erken çocukluk döneminde özel yetenek konusunu kapsamaması,
- Çalışmaların Türkiye’de gerçekleştirilmiş olması.

Çalışma kapsamında belirlenen ölçütlere göre “WOS”, “Scopus”, “Eric”, “Dergi Park” ve “Google Akademik” veri tabanlarında “özel yetenek/üstün yetenek/giftedness/gifted” ve “erken çocukluk/early childhood” anahtar sözcükleriyle tarama yapılmıştır. Ancak WOS veri tabanında son 5 yılda Türkiye’de konuyla ilgili çalışmaya ulaşılamadığı için diğer veri tabanlarındaki kaynaklarla çalışmaya devam edilmiştir. Ulaşılan çalışmalar belirlenen ölçütler bağlamında iki araştırmacı tarafından incelenmiştir. Toplam 24 çalışma derleme kapsamında kabul edilmiştir. Çalışma künyeleri Ek’ te görülmektedir.

Bulgular

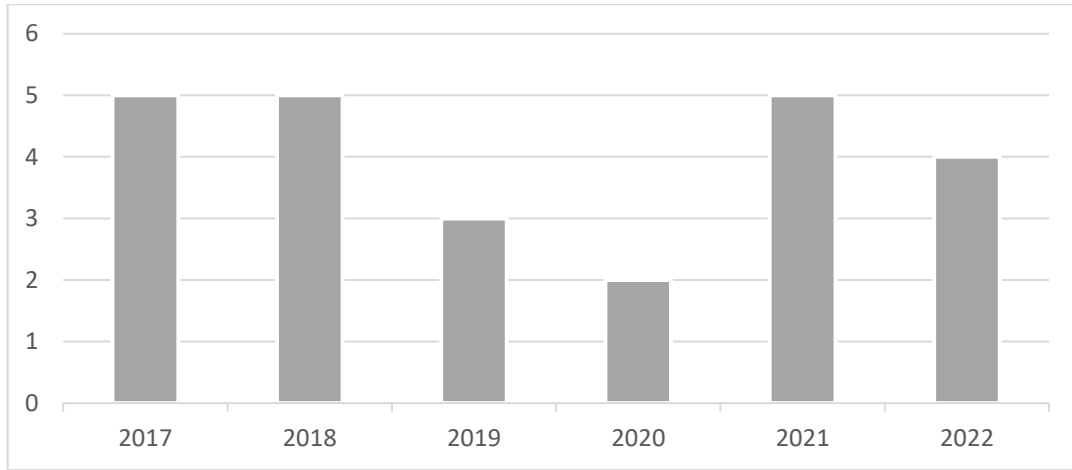
Araştırma kapsamındaki 24 çalışma çalışmalar yıllarına, yöntemlerine ve konularına göre incelenmiştir. Bu bölümde yapılan inceleme sonuçları paylaşılmıştır.

Türkiye’de Erken Çocukluk Döneminde Özel Yetenek Alanında Yapılan Çalışmaların Yayın Yılı Açısından İncelenmesi

Araştırmada son 5 yılda yapılan çalışmalar incelenmiş ve 24 çalışmanın yayın yılına göre dağılımı Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1

Çalışmaların Yayın Yılına Göre Dağılımı

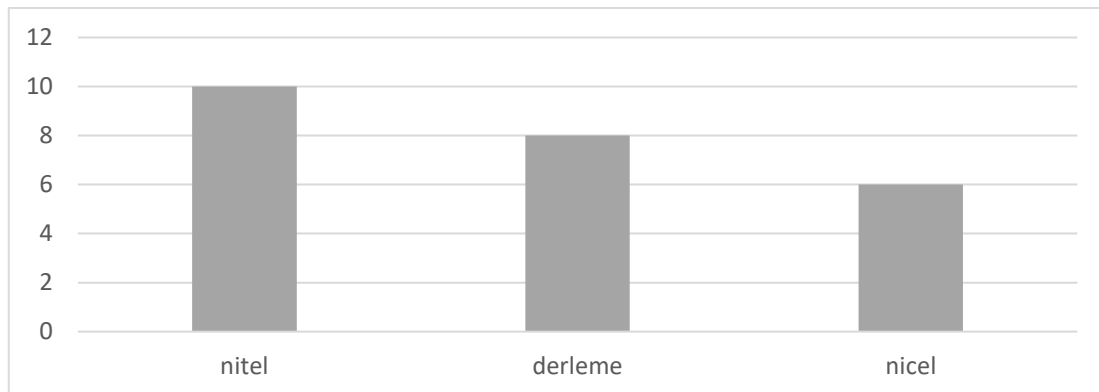
Şekil 1’de görüldüğü gibi 2017-2022 yılları arasında yapılmış çalışmaların 5’i 2017, 5’i 2018, 3’ü 2019, 2’si 2020, 5’i 2021 ve 4’ü de 2022 yılından yayınlanmıştır. Genel olarak dengeli bir dağılım görülmeyle birlikte en fazla yayın 2017 ve 2018 yıllarında en az yayınsa 2020 yılında görülmüştür.

Türkiye’de Erken Çocukluk Döneminde Özel Yetenek Alanında Yapılan Çalışmaların Araştırma Yöntemi Açısından İncelenmesi

Araştırmada ulaşılan 24 çalışma kullanılan araştırma yöntemi açısından da incelenmiştir. İnceleme sonuçları Şekil 2’de görülmektedir.

Şekil 2

Çalışmaların Araştırma Yöntemine Göre Dağılımı

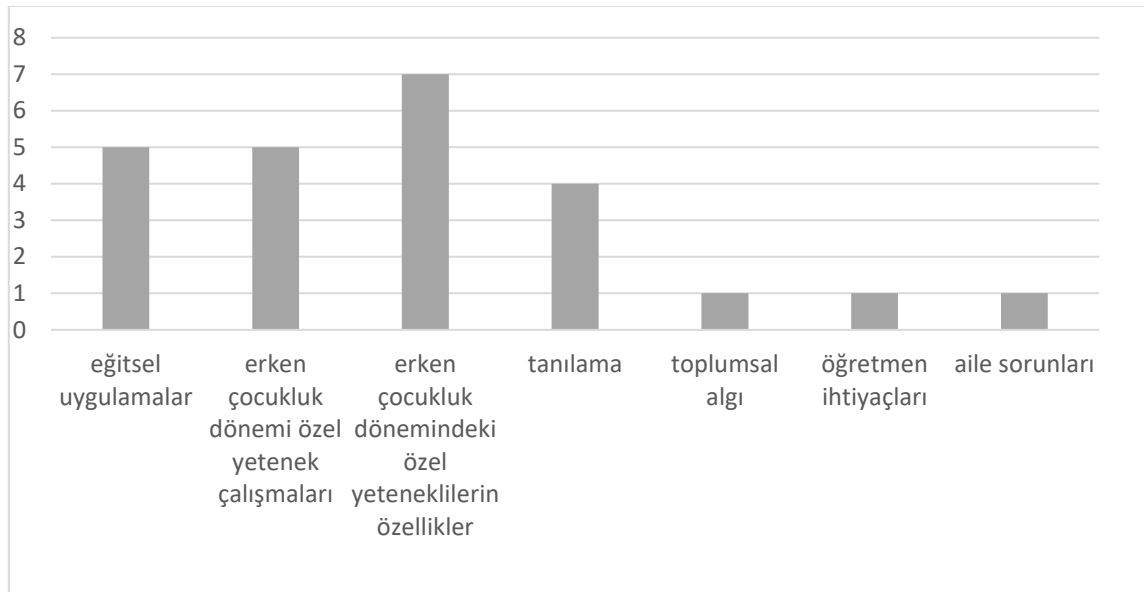
Şekil 2’de görüldüğü gibi çalışmaların 10’u nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Bunların 6’sı görüşme, 2’si olgu bilim 2’si ise durum çalışmasıdır. 8 çalışma derleme çalışması olup, kalan 6 çalışma ise nicel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Nicel çalışmaların 4’ü betimsel tarama, 1’i ilişkisel tarama, 1’i ise deneyseldir. Son 5 yıl içerisindeki çalışmalar arasında karma yöntemle yapılan bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Türkiye’de Erken Çocukluk Döneminde Özel Yetenek Alanında Yapılan Çalışmaların Konu Açısından İncelenmesi

24 çalışma kapsadıkları konular açısından incelenmiştir. İnceleme sonuçları Şekil 3’te görülmektedir.

Şekil 3

Çalışmaların Araştırma Konularına Göre Dağılımı

Şekil 3’te görüldüğü gibi erken çocukluk döneminde özel yeteneklilerle ilgili yapılan çalışmaların 7 tanesi bu dönem çocuklarının özelliklerini konu almıştır. Diğer çalışmaların 5’i eğitsel uygulamaları, 5’i erken çocukluk döneminde özel yeteneklilerle ilgili yapılmış çalışmaların kendisini, 4’ü ise tanılamayı kapsamaktadır. 1’er çalışma ise toplumsal algı, öğretmen ihtiyaçları ve aile sorunları konularını ele almıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Özel yetenekli çocuklar normal gelişim gösteren çocuklara göre farklı özellikler taşımaktadırlar. Erken çocukluk dönemi de bu nedenle onlar için daha önemli ve kritik bir hale gelmektedir. Bu çalışmada söz konusu kritik dönem ve konuya ilişkin Türkiye’deki güncel çalışmalar, yayın yılına, araştırma yöntemine ve araştırma konusuna göre incelenmiştir. Yayın yılı açısından son 5 yıldaki çalışmaların en çok 2017, 2018 ve 2021 yıllarında yer almaktadır. Ancak giderek artan veya azalan bir değişim belirlenmemiştir. Genel olarak yayın yıllarına göre yapılan incelemeye göre araştırma sayılarının sınırlı sayıda olduğu söylenebilir. Bu bulgu Yılmaz’ın (2018) 1988-2016 yılları ve İnci’nin (2021) 2002-2017 yılları arasında erken çocukluk döneminde özel yetenekli öğrenciler ile ilgili yapılan araştırmaları inceledikleri çalışmalarıyla örtüşmektedir. Son 5 yılda gerçekleştirilen araştırma yoğunluğu ile daha önceki yıllarda gerçekleştirilen araştırma

yoğunluğu benzerlik göstermektedir. Bu durum erken çocukluk dönemindeki özel yetenekli çocukları konu edinen araştırma sınırlılığının devam ettiği yönünde yorumlanabilir.

Araştırma yöntemi açısından genellikle görüşmeler aracılığıyla yapılan nitel araştırmalarda, tarama çalışmalarında ve derleme çalışmalarında yoğunluk belirlenmiştir. Çalışmada deneysel araştırma deseni ile gerçekleştirilen yalnızca bir araştırmaya ulaşıırken karma yöntem ile gerçekleştirilen araştırma yer almamaktadır. Bu sayılar alanda deneysel desen ve karma yöntemle yapılan çalışmaların yetersizliğini göstermektedir. Özel yetenekliler alanında deneysel çalışmaların yürütülmesinin birçok zorluğu söz konusudur. Örneklem büyüklüğü ile ilgili sorunlar, üstün zekâ tanımındaki güçlükler, üstün yetenekli çocuklar için uygun bağımlı değişkenin belirlenmesi ve özel yetenekli çocuklara yönelik programlarda değişkenlerin ölçümünde yaşanan zorluklar bu sorunlar içerisinde yer almaktadır (Walsh vd., 2012). Bunun yanı sıra 2019-2020 yıllarında Covid19 nedeniyle uzaktan eğitime geçilmesi de deneysel çalışmaların gerçekleştirilememesine yol açmış olabilir. Bütün bu zorluklar deneysel çalışma sayısındaki azlığı açıklayabilir. Öte yandan hem ulusal hem de uluslararası alan yazında yer alan araştırmaların incelendiği derleme çalışmalarında da özellikle erken çocukluk dönemi özel yetenek eğitimi için deneysel araştırmaların eksikliği belirtilmektedir (örn. İnci, 2021; Jolly & Kettler, 2008; Walsh vd., 2012; White vd., 2003). Özel yetenekli çocukların eğitimlerinde güvenilir ve nitelikli uygulamaların yapılabilmesinde deneysel çalışmaların sonuçlarına gereksinim vardır (Plucker & Callahan, 2014). Nitelikli okul öncesi deneyimi bilişsel gelişim ve akademik başarıyla ilişkili olmasıyla birlikte uzun vadede sosyal ve kariyer gelişimini de etkilemektedir (Barnett, 1995; Zigler vd., 1992). Deneysel çalışmalar uygulanacak eğitimin etkisini belirlemek, yeterli görülen noktaların geliştirilmesine ve yetersiz olduğu belirlenen aşamaların revize edilmesine imkân sağlamaktadır. Dolayısıyla okul öncesi dönemde özel yetenekli çocuklar için eğitim programı ve uygulamalarına yönelik çalışmalarda deneysel çalışmalara daha fazla yer verilmesi önem taşımaktadır. Bu bağlamda ileriki çalışmalarda deneysel çalışmalara yoğunluk verilmesi önerilebilir. Bu çalışmadaki incelemede hiç rastlanmayan karma yöntemle gerçekleştirilecek çalışmalar da güçlü bulgulara ulaşmaya destek olabilir.

Araştırma konusu açısından çalışmaların çoğu erken çocukluk dönemindeki özellikler üzerinedir. Bu konuyu eğitsel uygulamalar, tanılama ve alandaki akademik çalışmalar konuları takip etmektedir. Toplumsal algı, öğretmen ihtiyaçları ve aile sorunları ise en az çalışılan konular arasındadır. Çalışmaların bazılarında öğretmen görüşlerine başvurulmuştur ancak konu olarak çocukların özellikleri veya tanılama ele alınmıştır. 2013-2017 yıllarını kapsayan Özel Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı'nda (MEB, 2013) ülkemizdeki uygulamaların zayıf yönlerinden biri özel yetenekli öğrencilerle çalışacak eğitimcilerin nitelik ve niceliğindeki yetersizliktir. Dereli ve Deli'nin (2022) araştırmalarına göre okul öncesi öğretmenleri özel yetenekli öğrencilerin eğitimleri konusunda yeterli donanıma ve bilgiye sahip değildiler. Ayrıca araştırmada öğretmenler özel yetenekli öğrencileri için eğitim programı geliştirme, materyal tasarlama ve onları çeşitli açılardan destekleme noktasında yetersizliklerini belirtmişlerdir. Benzer olarak Özcan ve Gülkaya (2019) çalışmalarında okul öncesi öğretmenlerinin özel yetenekli öğrencilerin eğitimleri konusunda yetersiz bilgiye sahip olduklarını belirtmişlerdir. Tüm bu çalışma sonuçları öğretmen niteliğinde yetersizliğin devam ettiğini göstermektedir. Bu açıdan gerçekleştirilen çalışmanın bulguları değerlendirildiğinde önemli bir araştırma konusu olan öğretmen niteliği ve ihtiyaçlarına yönelik araştırmalara gereksinim olduğu ancak bu konuları inceleyen çalışmaların oldukça az sayıda olduğu söylenebilir. Dolayısıyla öğretmen niteliklerini

konu alan ve çeşitli araştırma yöntemlerine dayanan çalışmaların gerçekleştirilmesi gereklidir. Bu doğrultuda nitelikli araştırma sayılarının artmasıyla elde edilecek bilimsel bulgulara dayanarak erken çocuklukta özel yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin niteliklerinin desteklenmesi sağlanabilir. Bunun yanı sıra aileyi konu edinen çalışmalar da oldukça sınırlı sayıdadır. Ebeveynlerin özel yetenekli çocukların ilk öğretmenleri, hak savunucuları, rehberleri olmaları gibi rollere sahip olmaları nedeniyle aileleri konu edinen çalışmaların oldukça önemli olduğu söylenebilir. İleriki çalışmalarda ailelerin özellikleri, yaşayabilecekleri problemler ve çözüm önerileri, okul-aile iş birliği, aile eğitim programları gibi birçok farklı konuda çalışmaya yer verilmesi önerilebilir. Araştırma kapsamında incelenen çalışmalardaki bu konuların yanı sıra erken çocukluk döneminde tanılamaya ilişkin yeni paradigmalardan incelenmesi, yetenek gelişimi, eğitim modelleri, teknoloji ve erken çocuklukta özel yeteneklilerin eğitimi gibi önemli çalışma alanlarında da araştırmaların gerçekleştirilmesi önerilebilir.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Destek/Finansman Bilgileri

Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Etik Kurul Kararı

Bu araştırma için etik kurul kararı gerekmemektedir.

Kaynakça/References

- Ateşgöz, N. N., & Sak, U. (2021). Test of scientific creativity animations for children: Development and validity study. *Thinking Skills and Creativity*, 40(2021), 100818.
- Barnett, W. S. (1995). Long-term effects of early childhood programs on cognitive and school outcomes. *Future Child*, 5(3), 25–50.
- Bedur, S., Bilgiç, N., & Taşlıdere, E. (2015). Özel (üstün) yetenekli öğrencilere sunulan destek eğitim hizmetlerinin değerlendirilmesi. *HAYEF Journal of Education*, 12(1), 159-175.
- Bildiren, A. & Kargın, T. (2019). Proje temelli yaklaşıma dayalı erken müdahale programının üstün yetenekli çocukların problem çözme becerisine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 44(198), 343-360. <http://dx.doi.org/Doi: 10.15390/EB.2019.7360>
- Bildiren, A., & Bıkmaz Bilgen, Ö. (2019). Okul öncesi dönem üstün yetenekli çocuklar için aday bildirim ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 20(2), 269-285.
- Bildiren, A., Gür, G., Sağkal, A. S. & Özdemir, Y. (2020). Okul öncesi öğretmenlerinin üstün yetenekli çocukların tanınması ve eğitimlerine ilişkin algıları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 21(2), 329-356. <http://dx.doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.572326>
- Bildiren, A., Kargın, T., & Korkmaz, M. (2017). Renkli Progresif Matrisleri Testi'nin 4-6 yaş aralığında güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Turkish Journal of Giftedness & Education*, 7(1), 19-38.
- Clark, B. (2013). *Growing up gifted: Developing the potential of children at school and at home* (8th ed.). Pearson.
- Collangelo, N., & Assouline, S. (2009). Acceleration: Meeting the academic and social needs of students. In L. Shavinina, & L. Shavinina (Eds.), *International handbook on giftedness* (pp. 1085-1099). Springer.
- Dereli, E., & Deli, H. (2022). Pre-school teachers' knowledge and needs related to noticing gifted children and the enrichment model. *Participatory Educational Research*, 9(2), 219-239.
- Demirel, Ş. & Ayas, B. (2013). Üstün zekâlılar ve eğitimleri. S. Vuran (Ed.) içinde Özel eğitim. (s. 365-395.), Maya Akademi.
- Erdem, Y., Akoğlu, G., Sarıca A., Geçmiş H., Demirel, Ş., & Öpengin, E. (2014). *Özel gereksinimli olan bireyler ve eğitimi*. Vize Yayıncılık.
- Gagné, F. (2013). The DMGT: changes within, beneath, and beyond. *Talent Development & Excellence*, 5(1), 5-19.
- Gentry, M. L., Pereira, N., Peters, S. J., McIntosh, J. S., & Fugate, C. M. (2015). *HOPE Teacher Rating Scale (manual): Involving teachers in equitable identification of gifted and talented students in K-12*. Prufrock.
- Gilliam, J. E., & Jerman, O. (2015). *Gifted and Talented Evaluation Scales: A norm-referenced procedure for identifying gifted and talented students* [Assessment Instrument] (2nd ed.). Pro-Ed.
- Grant A., & Morrissey, A. M. (2021). The young gifted learner: What we know and implications for early educational practice. In Smith S.R. (Eds.), *Handbook of giftedness and talent development in the Asia-Pacific*. Springer.
- Horowitz, F. D. (2009). Introduction: A developmental understanding of giftedness and talent. In F. D. Horowitz, R. F. Subotnik, & D. J. Matthews (Eds.), *The development of giftedness and talent across the lifespan* (pp. 3-19). American Psychological Association.
- İnci, G. (2021). The analysis of research about gifted and talented children at early childhood in Turkey: A study of meta-synthesis. *Journal for The Education of Gifted Young Scientists*, 9(2), 107-121.
- Jabůrek, M., Āpal, A., Porteřova, ř., & Pfeiffer, S. I. (2021). Validity and reliability of gifted rating scales-school form in sample of teachers and parents—a czech contribution. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 39(3), 361-371.

- Jolly, J. L., & Kettler, T. (2008). Gifted education research 1994-2003: A disconnect between priorities and practice. *Journal for the Education of the Gifted*, 31(4), 427-446.
- Karabulut, R., & Ömeroğlu, E. (2021). A validity and reliability study of a nomination scale for identifying gifted children in early childhood: A validity and reliability study of a nomination scale. *International Journal of Curriculum and Instruction*, 13(2), 1756-1777.
- Karadağ, F., Karabey, B., & Pfeiffer, S. (2016). Identifying Gifted Preschoolers in Turkey: The Reliability and Validity of the Turkish-Translated Version of the GRS-Preschool/Kindergarten Form. *Journal of Education and Training Studies*, 4(10), 8-16.
- Karateke, B. (2019). Okul öncesi dönemde özel yeteneğin değerlendirilmesinde nöropsikolojik bir yaklaşım: Renkli progresif matrisler testi güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 2(4), 12-25.
- Keskin, M. Ö., Samancı, N. K., & Aydın, S. (2013). Science and art centers: current status, problems, and solution proposals. *Journal of Gifted Education Research*, 1(2), 78-96.
- Koç, M. (2004). Gelişim psikolojisi açısından ergenlik dönemi ve genel özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(17), 231-238.
- Kettler, T., Oveross, M. E., & Bishop, J. C. (2017). Gifted education in preschool: Perceived barriers and benefits of program development. *Journal of Research in Childhood Education*, 31(3), 342-359.
- Kettler, T., Oveross, M. E., & Salman, R. C. (2017). Preschool gifted education: Perceived challenges associated with program development. *Gifted Child Quarterly*, 61(2), 117-132.
- Korkmaz, M., Bildiren, A., Demiral, N., & Çulha, D. G. (2018). TONI-3 Sözel Olmayan Zekâ Testinin 6-11 yaş örnekleme norm ve standardizasyon çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 19(Özel sayı 1), 76-83.
- Luo, L., & Kiewra, K. A. (2020). Parents' roles in talent development. *Gifted Education International*, 37(1), 30-40.
- Manasawala, S. A., & Desai, D. N. (2019). Meeting the educational needs of a gifted child: A parent's narrative. *Gifted Education International*, 35(3), 189-200.
- MEB (2007). *Bilim ve sanat merkezi yönergesi*. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_10/07031350_bilsem_yonergesi.pdf adresinden 09.03.2021 tarihinde alınmıştır.
- MEB (2013). *2007-2013 Özel yetenekli bireyler strateji ve uygulama planı*. <https://abdigm.meb.gov.tr/projeler/ois/005.pdf> adresinden 09.03.2021 tarihinde alınmıştır.
- MEB. (2015). *Destek eğitim odası klavuzu*. Ankara: MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Miller, E. M. (2009). The effect of training in gifted education on elementary classroom teachers' theory-based reasoning about the concept of giftedness. *Journal for the Education of the Gifted*, 33(1), 65-105.
- Öpengin, E. (2018). *İlkokul düzeyindeki üstün yetenekli öğrencilere yönelik destek eğitim odasının yürütülmesinde karşılaşılan sorunlar ve sorunlara yönelik çözüm müdahaleleri* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Özdiyar-Gedik, Ö., Demirkaya, A. S., & Gürten, E. (2022). Üstün yetenekli öğrencilerin eğitimine ilişkin konu alanı uzmanlarının görüş ve önerilerinin incelenmesi. *Özel Eğitim Dergisi*, 23(4), 831-852.
- Özcan, D., & Gülkaya, Ş. (2019). Okul öncesi öğretmenlerinin üstün yetenekli çocuklara yönelik algı ve eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(5), 2355-2368.
- Pemik, K. (2017). *Üstün yetenekli öğrencilere destek odasında verilen eğitime ilişkin okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşleri* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Pfeiffer, S. I., & Petscher, Y. (2008). Identifying young gifted children using the gifted rating scales—Preschool/kindergarten form. *Gifted Child Quarterly*, 52(1), 19-29.

- Renzulli, J. S. (1978). What makes giftedness? Reexamining a definition. *Phi Delta Kappan*, 60(3), 180–184.
- Renzulli, J. S. (2003). The three-ring conception of giftedness: Its implications for understanding the nature of innovation. In L. V. Shavinina (Ed.), *The International Handbook on Innovation* (pp. 79-96). Elsevier Science.
- Rivero, L. (2002). *Creative home schooling for gifted children: a resource guide*. Great Potential Press.
- Plucker, J. A., & Callahan, C. M. (2014). Research on giftedness and gifted education: Status of the field and considerations for the future. *Exceptional Children*, 80(4), 390-406.
- Ruf, D. L. (2005). *Losing our minds: Gifted children left behind*. Great Potential Press.
- Sak, U. (2011). *Üstün zekâlılar: Özellikleri, tanılmaları, eğitimleri*. Vize Yayıncılık.
- Saranlı, A. G. (2017). Okul öncesi dönemdeki erken müdahale uygulamalarına farklı bir bakış: Üstün yetenekli çocuklar için erken zenginleştirme. *Eğitim ve Bilim*, 42(190), 343-351.
- Sternberg, R. J. (1985). *Beyond IQ: A triarchic theory of human intelligence*. Cambridge University Press.
- Sternberg, R. J. (2003). *WICS: A theory of wisdom, intelligence, and creativity, synthesized*. Cambridge University Press.
- Tay, J., Salazar, A., & Lee, H. (2018). Parental perceptions of STEM enrichment for young children. *Journal for the Education of the Gifted*, 41(1), 5-23.
- Terman, L. M., & Merrill, M. A. (1937). *Measuring intelligence: A guide to the administration of the new revised Stanford-Binet tests of intelligence*. Houghton Mifflin.
- UNICEF (2001). *The State of the world's children 2001*. UNICEF.
- ÜYEP (2021). *ÜYEP programı*. <https://uyep.anadolu.edu.tr/hakimizda> adresinden 21.04.2021 tarihinde alınmıştır.
- Walsh, R., Bowes, J., & Sweller, N. (2017). Why would you say goodnight to the moon? Response of young intellectually gifted children to lower and higher order questions during storybook reading. *Journal for the Education of the Gifted*, 40(3), 220-246.
- Walsh, R. L., Kemp, C. R., Hodge, K. A., & Bowes, J. M. (2012). Searching for evidence-based practice: A review of the research on educational interventions for intellectually gifted children in the early childhood years. *Journal for the Education of the Gifted*, 35(2), 103-128.
- Wellisch, M. (2020). Parenting with eyes wide open: Young gifted children, early entry and social isolation. *Gifted Education International*, 37(1), 3-21.
- White, K., Fletcher-Campbell, F., & Ridley, K. (2003). *What works for gifted and talented pupils: A review of recent research*. Slough, National Foundation for Educational Research.
- Yavuz, O., & Yavuz, Y. (2016). Destek eğitim odasında uygulanan etkinliklerin ilkokul düzeyindeki üstün yetenekli öğrencilerin yaratıcılık becerilerine etkisi. *Üstün Yetenekliler Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 1-13.
- Yılmaz, E. (2018). Erken çocukluk döneminde üstün yetenekliler ile ilgili Türkiye’de yapılan çalışmaların incelenmesi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 3(1), 1-16.
- Zawacki-Richter, O., Kerres, M., Bedenlier, S., Bond, M. & Buntins, K. (2020). *Systematic reviews in educational research: Methodology, perspectives and application*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-658-27602-7>
- Zigler, E., Taussig, C., & Black, K. (1992). Early childhood intervention: A promising preventative for juvenile delinquency. *American Psychologist*, 47(8), 997-1006.

EK

2017-2022 Yılları Arasında Erken Çocukluk döneminde Özel Yetenek Konusuyla İlgili Ulaşılan Çalışmaların Bilgileri

Çalışmanın Adı	Yazarları	Yılı
1. Okul Öncesi Dönemdeki Erken Müdahale Uygulamalarına Farklı Bir Bakış: Üstün Yetenekli Çocuklar İçin Erken Zenginleştirme	A.G. Saranlı	2017
2. Okul Öncesi Dönemdeki Üstün Yetenekli Çocukların Dil Gelişimlerinin Analizi	A.G Saranlı, S. Er, K.Z. Deniz	2017
3. Özel Yetenekli Çocukların Belirlenmesinde Okul Öncesi Öğretmenlerinin Görüşleri	E.M. Akdoğan, G. Koçak, M.Subaşı	2017
4. Erken Çocukluk Dönemindeki Üstün Yetenekli Çocuklara İlişkin Türkiye’de Gerçekleştirilen Lisansüstü Çalışmaların Çok Boyutlu Analizi	Fatma Koç, Adile Gülşah Saranlı	2017
5. Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli Çocuklara İlişkin Metaforik Algıları	A. Duran, H.E. Dağlıoğlu	2017
6. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Çocuklar Hakkındaki Görüşlerinin Belirlenmesi	S.Yoleri, G.Tetik, H. Ş. Çetken	2018
7. Üstün Yetenekli Çocuklar Ve Erken Müdahale	E.Taştekin, N. Metin	2018
8. Erken Çocukluk Döneminde Üstün Yetenekliler İle İlgili Türkiye’de Yapılan Çalışmaların İncelenmesi	E.Yılmaz	2018
9. Erken Çocukluk Döneminde Üstün Yetenekli Çocuklar Ve Oyun	H. Genç, H.E. Dağlıoğlu	2018
10. Analyse of the Relation between the Coloured Progressive Matrices Test and the Cognitive Abilities Test Form-6 in the Preschool Period of Gifted Children.	A. Bildiren, G.İ. Kılıztepe	2018
11. Okul Öncesi Dönemde Özel Yetenekli Çocukların Ailelerinin Gözlemleri Ve Karşılaştıkları Sorunlar	Y. İpek	2019
12. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Çocuklara Yönelik Algı Ve Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi	D. Özcan, Ş. Gülkaya	2019
13. Üstün Zekâlı Ve Yetenekli Çocukların Erken Çocukluk Döneminde Tanılanmasında Öğretmenlerin Düşünceleri	Ç. Çetinkaya, G. İnci	2019
14. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Çocukların Tanılanması Ve Eğitimlerine İlişkin Algıları	A. Bildiren, A. Gür, A.S. Sağkal, Y. Özdemir	2020
15. Üniversitelere Yerleşen Üstün Başarılı Öğrencilerin Erken Çocukluk Yaşantılarının İncelenmesi	D. Akkuş, B. Tuğrul	2020
16. Okul Öncesi Çağındaki Üstün Yetenekli Çocuklar: Neredeyiz? Nereye Gitmeliyiz?	A.P. Rakap	2021
17. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitimine İlişkin Konu Alanı Uzmanlarının Görüş Ve Önerilerinin İncelenmesi	Ö. Özdiyar, A.S. Demirkaya, E. Gürten	2021
18. A Validity And Reliability Study Of A Nomination Scale For Identifying Gifted Children In Early Childhood	R. Karabulut	2021
19. The Effect of Class-Wide Enrichment Applied to Gifted and Normal Children in Early Childhood.	H. Darga, A. Ataman	2021

20. The analysis of research about gifted and talented children at early childhood in Turkey: a study of meta– synthesis	G. İnci	2021
21. Okul Öncesi Dönemde Üstün Yetenekli Çocuklar	N.T. Önal	2022
22. Okul Öncesi Dönemde Üstün Yetenekli Çocukların Özellikleri, Tanılanması Ve Eğitimleri	S.Z. Kavruk, M.N. Seyitoğlu	2022
23. Üstün Yetenekli Çocuk Algı Ölçeği'nin Geliştirilmesi	F. Dereli, A. Yılmaz	2022
24. Pre-School Teachers' Knowledge and Needs Related to Noticing Gifted Children and the Enrichment Mode	E. Dereli, H. Deli	2022

İletişim/Correspondence

Dr. Öğr. Üyesi Şule DEMİREL DİNGEÇ
suledemirel@anadolu.edu.tr

Dr. Öğr. Üyesi Nilgün KİRİŞÇİ
nilgun.kirisci@adu.edu.tr